

Zwarte Sterns in Groningen in 1998

Martijn Bakker & Leon Luijten

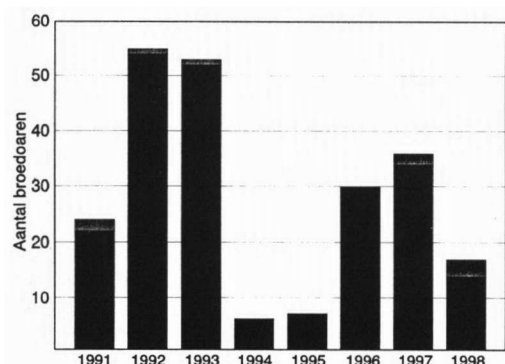
De Zwarte Stern gaat in Nederland, evenals in de rest van Europa, sterk achteruit. In het verleden broedde de soort verspreid in het zuiden van de provincie Groningen (Boekema *et al.* 1983; Van den Brink *et al.* 1992). De laatste jaren vaak in kort-bestaande kolonies of als individuele paren. In Groningen worden de grootste kolonies de laatste tijd aangetroffen op (voormalige) vloeivelden. Momenteel broedt de Zwarte Stern in de provincie bijna uitsluitend binnen reservaten. In Groningen komt de soort jaarlijks in de Veenhuizerstukken (Staatsbosbeheer) tot broeden. Het is een van de weinige gebieden in Nederland waar, in de periode 1985-1993, het aantal paren boven de 50 uitkwam (Van der Winden *et al.* 1996). Het belang van de Veenhuizerstukken als broedgebied voor Zwarte Sterns in Groningen wordt in figuur 1 weergegeven.

In deze bijdrage wordt verslag gedaan van het volgen van twee in Groningen broedende kolonies van de Zwarte Stern.

Zwarte Sterns in broedkleed boven de Veenhuizerstukken, 21 juni 1998. Foto Leon Luijten

Figuur 1. Het aantal paren Zwarte Sterns in Groningen in 1991-1998 (Koffijberg & Van Dijk, 1992; Koffijberg 1993; 1994; 1995; 1996; 1998; De Vries 1998). In zwart het aantal paren in de Veenhuizerstukken, gearceerd de rest van Groningen.

Methode

Om Zwarte Sterns behulpzaam te zijn in het vinden van geschikte nestelplaatsen worden in de broedkolonie van de Veenhuizerstukken voor het broedseizoen nestvloten uitgelegd. Tijdens een bezoek eind mei bleek dat vier van de vijf vloten bezet waren. Vervolgens werden 6 juni 17 nieuwe nestvlotjes toegevoegd. Later waren ook hiervan een groot aantal bezet. Doordat Zwarte Sterns gebruik maken van vlotjes, is het vinden en controleren van het nest met legsel gemakkelijk. Geheel onverwacht werden in het BMP-plot vloeivelden Blekslage ook Zwarte Sterns ontdekt. Hier vond het laatste broedgeval in 1989 plaats (5 paar, eigen waarn.). Het wel en wee van deze broedparen werd ook gevolgd.

Gedurende de broedtijd is het aantal broedparen vastgesteld. Daarnaast is nestplaats en legselgrootte bepaald en is het verloop van de legfels gevolgd.

Resultaten

Aantal paren en nestplaatskeuze

In de broedkolonie in de Veenhuizerstukken werden minimaal 13 broedparen gevonden. Van alle paren is een zeker broedgeval vastgesteld (nest met eieren). In één nest werden twee legfels gevonden. Dit was duidelijk te zien aan de hand van het aantal (5) en de kleur van de eieren (de grondkleur is verschillend). Waarschijnlijk hebben dus 14 paren de kolonie bewoond. Buiten de broedkolonie hebben mogelijk individuele paren gebreed.

Twaalf paar (> 90%) broedde op de nestvloten en ondanks goed zoeken werd slechts één broedsel op een 'natuurlijke' nestplaats gevonden. Op nestvloten werd soms maar een minimum aan nestmateriaal gebruikt, zodat van een nest nauwelijks sprake was.

In de recent, door toeval, vernatte Vloeivelden Blekslage vonden voor het eerst sinds jaren drie broedgevallen plaats. De nesten

Een 3-legsel van Zwarte Stern in een natuurlijk nest met verse blaartrekkende boterbloem.

werden gebouwd op dood drijvend plantenmateriaal. Het nestmateriaal bestond uit hetzelfde dode materiaal aangevuld met nog groene delen van blaartrekkende boterbloem, eveneens uit de directe nestomgeving (zie foto)

Legselgrootte

Op 6, 13, 21, en 30 juni werden de nesten gecontroleerd in de Veenhuizerstukken. In de Blekslage werden 15, 23 en 30 juni de eieren en/of jongen geteld. De gemiddelde legselgrootte was 2,8 (n=16), waarbij het nest met de eieren van twee verschillende vrouwtjes als twee legfels beschouwd wordt. Eén legsel was, voordat het voltallig en geteld was, verdwenen en is dus niet in de berekening opgenomen. Een gemiddelde legselgrootte van 2,8 is normaal in geheel Europa (Cramp 1985). In tabel 1 is het aantal nesten met legselgrootte weergegeven.

Tabel 1. Het aantal nesten met legselgrootte in de twee gebieden.

Aantal eieren	1	2	3	4
Veenhuizerstukken	-	3	9	1
Blekslage	-	1	2	-

Aantal jongen

Omdat de kuikens van het nestvlot afzwemmen tijdens het benaderen en zich in de vegetatie verbergen is een betrouwbare telling van het aantal pullen erg moeilijk. Om verstoring zoveel mogelijk te voorkomen werden daarom geen tellingen uitgevoerd in de kuikenfase. Bij een controle in juli werden minimaal acht vliegvlugge jongen gezien. Ook werden toen nog dons kuikens waargenomen zodat uitvoerig tellen niet mogelijk was. De acht vliegvlugge jongen moet als minimum gezien worden omdat jonge dieren zich al hebben kunnen verspreiden over het gebied.

Conclusie en discussie

De Veenhuizerstukken herbergt het grootste deel van de Groninger populatie van de Zwarte Stern. Na de hoge stand van 1992 en 1993 daalde het aantal paren aanvankelijk sterk. De jaren 1996-1998 laten een herstel

Onvolwassen Zwarte Stern, september 1998, Lauwersoog.

Foto Roef Mulder

zien. Dat het aantal paren licht is toegenomen na 1995 kan veroorzaakt worden door gunstige waterstand, tijdelijk goede nestgelegenheid of verhoogde waterkwaliteit van de Veenhuizerstukken. Mogelijk worden andere gebieden door Zwarte Sterns verlaten. Dat de Zwarte Stern geschikte gebieden toch weer koloniseert laten de broedgevallen in de Blekslage zien.

De legselgrootte die is vastgesteld in de besproken gebieden is vergelijkbaar met andere onderzoeken. Het nestsucces van Zwarte Sterns op de vlotjes volgens de Mayfield-methode is hoog (Luijten & Bakker, in druk). Dat wil zeggen dat de vogels de eieren op een veilige manier kunnen uitbroeden.

Om verstoring te voorkomen is het aantal jongen niet bepaald, dus over nestsucces (aantal jongen per broedsel) is voorlopig niets betrouwbaars te zeggen.

In Nederland komt een hoog percentage van de Zwarte Sterns op vlotjes tot broeden (Van der Winden *et al.* 1996). Het verdwijnen van drijvende watervegetatie en wortelstokken van gele plomp of waterlelie vermindert de nestelmogelijkheden op natuurlijke plaatsen.

Uit de inventarisatie in 1998 is gebleken dat vlotjes zeer snel geaccepteerd worden. Blijkbaar is er een tekort aan geschikte nestplaat-

sen. Mogelijk is het dubbele legsel in een nest hiervoor ook een aanwijzing. Ter vervanging van drijvende watervegetatie is het plaatsen van vlotjes een goed alternatief.

Literatuur

- Bakker M. & Luijten L., in druk. Broedsucces (Mayfield) van Zwarte Sterns in twee Groninger kolonies in 1998.
- Boekema E.J., Glas P. & Hulscher J.B., 1983. Vogels van Groningen, Wolters-Noordhoff, Groningen
- Van den Brink H., Furda J., van Klinken J. & van Scharenburg K., 1992. Vogelatlas van Groningen. Vereniging Avifauna Groningen, SOVON-Groningen en Provincie Groningen.
- Cramp S. 1985. Handbook of the Birds of Europe the Middle East and North Africa. Birds of the Western Palearctic, Volume IV.
- Koffijberg K., 1993. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1992. *De Grauwe Gors* 21 (1): 9-12.
- Koffijberg K., 1994. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1993. *De Grauwe Gors* 22 (2): 36-40.
- Koffijberg K., 1995. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns

- in Groningen in 1994. *De Grauwe Gors* 23 (3): 80-83.
- Koffijberg K., 1996. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1995. *De Grauwe Gors* 24 (4): 114-118.
- Koffijberg K. & van Dijk K., 1992. Broedvogelinventarisatie van Kluut, plevieren, meeuwen en sterns in Groningen in 1991. *De Grauwe Gors* 20 (1): 17-20.
- De Vries N. 1998. Flora en Fauna van de Veenhuizerstukken. De resultaten van het jaar 1997. Staatsbosbeheer.
- Van der Winden J., Hagemeyer W. & Terlouw R., 1996. Heeft de Zwarte stern *Chlidonias niger* een toekomst als broedvogel in Nederland? *Limosa* 69 (1996): 149-164.

Werkgroep Zwarte stern Groningen

*Martijn Bakker
Bovenburen 239
9675 HE Winschoten*

*Leon Luijten
Barlagerveldweg 5
9541 XR Vlagtwedde*